

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 561/2022-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného RIBÁR & PARTNERS, s. r. o., Halenárska 18A, Trnava, proti postupu Okresného súdu Nitra v konaní sp. zn. 21T/92/2006 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Nitra v konaní sp. zn. 21T/92/2006 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadost'učinenie **4 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Nitra **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.
3. Okresný súd Nitra **je povinný** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu zaplatiť ustanovenému právnenému zástupcovi sťažovateľa trovy **493,10 eur**.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevýhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou z 8. septembra 2022 po jej doplnení ústavným súdom ustanoveným advokátom domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v trestnom konaní. Okrem toho žiada finančné zadost'učinenie 8 000 eur.

II.

2. Na sťažovateľa a 18 spoluobžalovaných bola v novembri 2006 podaná obžaloba pre trestné činy skrátenia dane a poistného, nedovolanej výroby liehu a falšovanie a pozmeňovanie kontrolných technický opatrení na označenie tovaru. Okresný súd obžalobu predbežne prerokoval v apríli 2008 po tom, čo predchádzajúcich päť termínov zmarila neprítomnosť obžalovaných a obhajcov. V rokoch 2008 až 2013 okresný súd nariadil 35 termínov hlavného pojednávania, ktoré sa nekonali pre neprítomnosť obžalovaných, obhajcov, práceneschopnosť sudcu a prokurátorky. V rokoch 2013 až 2015 okresný súd zisťoval stav trestného konania obžalovaného väzobne stíhaného v [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. V rokoch 2015 až 2016 nariadil sedem termínov pojednávania, ktoré sa nekonali pre neprítomnosť obžalovaných, obhajcov a evakuáciu budovy súdu. V januári 2017 okresný súd vylúčil šesť obžalovaných na samostatné konanie a nariadil sedem termínov, ktoré sa nekonali pre neprítomnosť obžalovaných, obhajcov a práceneschopnosť sudcu. V decembri 2017 bol spis pridelený novej sudkyni, v máji 2018 novému sudcovi, ktorý po preštudovaní spisu v júli 2019 ustanovil všetkým obžalovaným náhradných obhajcov. Tri termíny hlavného pojednávania v roku 2019 boli zmarené neprítomnosťou obhajcov a obžalovaných. Na prvom hlavnom pojednávaní v marci 2020 okresný súd konanie zomretého obžalovaného zastavil a dlhodobo chorého obžalovaného vylúčil na samostatné konanie. V 2020 až 2022 sa 21 pojednávani nekonalo pre neprítomnosť obžalovaných, obhajcov, pandémie, prekážky súdu, prokurátorky a konalo sa 18, na ktorých sa vykonávalo dokazovanie. Okresný súd na február až máj 2023 nariadil 10 termínov hlavného pojednávania. V 2019 a 2020 okresný súd uložil poriadkové pokuty obžalovaným a obhajcovi sťažovateľa.

III.

3. Sťažovateľ extrémne prietľahy identifikuje v tom, že ani po 16 rokoch od podania obžaloby nebolo v namietanom konaní právoplatne rozhodnuté. Predmet namietaného konania nepovažuje za právne či skutkovo zložitý, keďže rozhodovanie o skutkovo nenáročných zločinoch patrí do bežnej rozhodovacej praxe súdov. Neprimeranú dĺžku namietaného konania nemožno ospravedlniť ani veľkým počtom obžalovaných a viacerými skutkami. Postupu okresného súdu vytyka viacero zmien v zložení senátu a procesné pochybenia. Sťažovateľ poukazuje na to, že bolo povinnosťou okresného súdu zabezpečiť si svoju organizáciu tak, aby sa zachoval reálny obsah jeho práv. Žiadané finančné zadosťučinenie odôvodňuje náhradou nemajetkovej ujmy za zásah do jeho práv na osobnú slobodu.

4. Okresný súd uviedol, že od pridelenia veci novému sudcovi koná plynule, keď termíny hlavného pojednávania určuje v pravidelných mesačných intervaloch. Poukazuje na to, že väčšina hlavných pojednávani bola odročená pre neúčast' obžalovaných a časť pre protipandemické opatrenia. Ekonomickú a daňovú trestnú činnosť považuje za právne zložitú, objasnenie ktorej je zdĺhavé a vyžaduje si bezobštrukčnú súčinnosť obžalovaných a obhajcov. Okresný súd využil zákonné nástroje pre účel plynulého priebehu konania (poriadkové pokuty, náhradní obhajcovia, pojednávania nad rámec pojednávacích dní) s tým, že riadne ospravedlnenú neúčast' nemohol zákonne eliminovať. Dĺžku konania odôvodňuje príliš striktnou úpravou konania hlavného pojednávania v neprítomnosti obžalovaných a obhajcov. Poukazuje na to, že hlavné pojednávanie

sa otvorilo až po znížení počtu obžalovaných z 19 na 10. Rozhodovacia činnosť okresného súdu je limitovaná aj časovými, priestorovými a fyzickými možnosťami sudcov.

IV.

5. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Prihliada sa aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

6. Čo sa týka kritéria postupu súdu, treba uviesť, že pri extrémne dlho trvajúcim trestnom konaní nie je potrebné posudzovať konkrétne postupy a úkony. Okresnému súdu nesústreďený, neefektívny a len navonok sa tváriaci aktívny postup treba vytknúť do pridelenia novému sudcovi. Pri pokusoch o predbežné prejednanie obžaloby uložil obžalovanému poriadkovú pokutu, avšak bez toho, aby o tom vydal rozhodnutie. Hoci okresný súd nariadil veľa termínov hlavného pojednávania, nezodpovedne riešil, či sú splnené podmienky na ich konanie. O tom svedčia údaje v zápisniciach, ktoré nezodpovedajú obžalovanými a obhajcami doručeným listinám. Opakovane dopytoval obhajcov a obžalovaných na dôvody neúčasti napriek tomu, že vyjadrili súhlas s konaním v neprítomnosti. Niektoré z nariadených termínov boli zrušené alebo sa nekonali bez toho, že by bolo zrejmé, prečo. Už v rokoch 2014 až 2016 väčšina obžalovaných rezignovala na účasť na pojednávaniach a súhlasila s konaním v ich neprítomnosti, no aj napriek tomu okresný súd nevykonával žiadne opatrenia ani len pre prvé hlavné pojednávanie. Prvého náhradného obhajcu ustanovil až v septembri 2017. Na žiadosť obžalovaného o ustanovenie obhajcu nereagoval bezodkladne, čím pre neupovedomenie o termíne ustanoveného obhajcu zmaril konanie pojednávania. Aj pri úkonoch cezhraničnej spolupráce postupoval nesústredene, keď nemal vedomosť ani o odpovedi na jeho žiadosť a ani o obsahu dožiadaných dokumentov. Až 10 rokov po podaní obžaloby vylúčil šesť obžalovaných na samostatné konanie bez akejkoľvek zmeny či už právnej alebo skutkovej pre dôvod, ktorý existoval už od začatia konania.

7. Čo sa týka kritéria právnej a skutkovej zložitosti veci, treba uviesť, že vzhľadom na veľký počet obžalovaných, skutkov a ekonomicko-daňový charakter trestnej činnosti ju možno považovať za nepatriacu do bežnej rozhodovacej praxe súdov. Čo sa týka správania sťažovateľa, treba uviesť, že aj jeho obštrukcie prispeli k sťaženiu konania pojednávania, keď nesúhlasil s ich konaním v jeho neprítomnosti alebo trval na účasti svojho neprítomného obhajcu, aj keď na to nebol racionálny dôvod. I napriek tomu rozhodujúcim prvkom toho, že o obžalobe doteraz nie je rozhodnuté, bola neefektívna činnosť súdu súvisiaca s neschopnosťou konať hlavné pojednávania.

8. Predovšetkým však treba zohľadniť celkovú dĺžku konania – viac ako 16 rokov od jeho začatia, a to bez právoplatného skončenia alebo čo i len vydania rozhodnutia o obžalobe. Na tomto mieste treba zdôrazniť, že postup súdu spočívajúci len vo vykonaní rôznych úkonov, ktoré však nevedú k rozhodnutiu o obžalobe, nie je možné považovať za postup efektívny (I. ÚS 109/2021). Preto nemožno ani väčšiu zložitosť veci a správanie sťažovateľa vnímať ako ospravedlniteľný

dôvod vzniku priet'ahov. Osobitne preto, že z postupu okresného súdu hlavne v rokoch 2006 až 2018 nie je zrejmé využitie možností efektívneho postupu vysporiadania sa s faktickou zložitou veci. Treba konštatovať, že okresnému súdu od pridelenia veci novému sudcovi nemožno uprieť, že koná plynule, efektívne, nariaďuje termíny v pravidelných intervaloch, vykonáva dokazovanie a opatrenia pre konanie pojednávani.

9. K vyjadreniu okresného súdu treba uviesť, že pandémie jeho postup obmedzovala len v dvoch rokoch. Čo sa týka personálnych a materiálnych problémov okresného súdu, tak systémové zlyhania správy súdництва nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za priet'ahy (II. ÚS 481/2017). Po zhodnotení všetkých okolností je zrejmé, že okresný súd nepostupoval v konaní v intenciách čo najrýchlejšieho a efektívneho ukončenia trestného konania, a to aj napriek tomu, že k predĺženiu konania prispela faktická náročnosť veci, a nie práve konštruktívny postoj aj sťažovateľa, ktorý sa prejavil v nemožnosti konať hlavné pojednávania. Dĺžka konania 16 rokov bez právoplatného ukončenia nie je ústavnoprávne akceptovateľná. Preto ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavnej sťažnosti vyhovel a vyslovil, že postupom okresného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a obsahovo zhodné právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej dobe. Vzhľadom na to, že rozhodnutím ústavného súdu č. k. IV. ÚS 51/2019 už okresnému súdu bolo prikázané konať bez zbytočných priet'ahov, nebol podľa čl. 127 ods. 2 ústavy dôvod tento príkaz opakovať.

10. Konanie na okresnom súde začalo ešte v roku 2006, pričom doteraz nie je o obžalobe rozhodnuté. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je to aj v tomto prípade. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania na okresnom súde, správanie sťažovateľa a postup súdu bolo sťažovateľovi podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznané finančné zadost'učinenie 4 000 s tým, že vo zvyšku jeho návrhu nevyhovel. Nebol dôvod sťažovateľovi priznať finančné zadost'učinenie v rovnakej čiastke 7 000 eur, ako tomu bolo v náleze ústavného súdu č. k. IV. ÚS 51/2019, v ktorom pri rozhodovaní o tejto otázke boli zohľadnené špecifické pomery sťažovateľky (dlhodobé zaistenie peňažných prostriedkov a s tým spojená ťažká sociálna situácia sťažovateľky).

V.

11. Sťažovateľovi bol rozhodnutím ústavného súdu ustanovený advokát, ktorého trovy podľa § 37 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov znáša štát. Vyhovenie ústavnej sťažnosti odôvodňuje, aby tieto trovy štát zniesol tak, že ich ustanovenému advokátovi zaplatí okresný súd. Výška trov bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov a je celkom 493,10 eur, a to odmena za dva úkony právnej služby v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a doplnenie sťažnosti 2 x 193,83 eur), náhrada podľa § 16 ods. 3

vyhlášky (2 x 11,63 eur), k čomu treba vzhľadom na to, že advokát je platiteľom dane z pridanej hodnoty, podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítať túto daň 82,18 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. februára 2023

Robert Šorl
predseda senátu